

utegnul, se pa v okom pride z napravo oduškov, ki znotranji zrak z vnanjim menjajo.

Kar drugo utiče, namreč pokvarjeni zrak vedno čistiti, omenimo tole:

Pokvarjeni zrak se nar boljše čisti, če se prosti čisti zrak u delavnico pripuša. To se godi po odpertinah, ki so zgorej na oknih napravljene. Ako je preprih presilen, naj se od znotrej zapreti dajo.

Omenjene odpertine pa morajo visoko nad okni napravljene biti, ker po dihanju in sožiganju pokvarjeni in zajedno sogreti zrak le kviško tiši, torej le po na kviškem napravljenih odpertinah oditi zamore. Takih odpertin mora pa po prostornosti delavnice več biti; vsaka mora tudi nar manj 5 palcov široka biti, če se hoče doseči, kar smo ravno svetovali.

Priporočajo še druge umetne naprave, zrak po zapertih krajih čistiti, kakor izpeljavo zraka pokvarjeniga skozi dimnik, vetreno peč itd. Opisovanje takih naprav bi pa prostemu bravcu ne pomagalo veliko, ker le zveden mojster zamore kaj takega izpeljati po potrebi kraja in raznih okoljsin. J. Š.

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Mnogoverstna koristnost ognja.

Oginj je prav za prav občno orodje vsih umetnost in vsih naših potreb.

In da bi človek ta za svoje ohranjenje neobhodno potreben živelj najdel v svojo vedno rabo povsod, ga je Stvarnik ne le v vodo in v zrak, temuč tudi v vse mastne, oljnate in mnoge druge reči djal in spravil. In koliki blagoslov je gorljiva snova, ki je je treba, da se oginj ohrani in dostojno redi! Brez nje bi nar važniši koristi pogrešali in nar večje neugodnosti terpeli. Kaj družega bi bil brez ognja več del našega časa pozimi, ko neprenesljiva tema? O sončnem zahodu bi prenehale nar prijetniše opravila, ki nam jih svetloba napredovati pomaga. Treba bi nam bilo v miru sedeti ali s strahom in nevarnostjo po temi tapati. Mislite si, bratje moji, kako žalostna bi bila naša osoda, ako bi v dolzih zimskih večerih ne vživali veselja druževnosti, ne domá brati, pisati ali delati ne mogli. Kako netečna in celo nezdrava bi bila večidel hrana, ki jo zemlja rodi, ako bi se pri ognju saj nekoliko ne prekuhala, omečila in pripravila.

In od kod bi druge potrebe in vgodnosti življenja dobivali, ako bi nam jih rokodelci in umetniki s pomočjo ognja napraviti ne mogli? Brez ognja bi ne bili v stanu svojih oblačil tako mnogoverstno barvati, rud ne topiti, mečiti in čistiti, peska ne v steklo spremenjati, iz kamnja ne apna napravljati, in gline ne žgati za mnogoverstno posodo in napravo. In tisti podzemeljski oginj, ki dela vrelce, iz katerih izvira zdravilna voda toplíc, koliko tisuč in tisuč bolezin je že pregnal! Cela narava z vsim svojim bogastvom bi nam bila brez ognja večidel nekoristna in brez milote.

Pa ostanimo le pri dobroti, ki jo ta čas ognju zahvaliti imamo. Kolikošna okrepčava nam je sedaj, ko nas po ognju sogreta izba sile premerljivo merzlega zraka varuje! Ko bi nam gorkota ognja ne dajala nekakšne delavnosti in nas ne okrepčevala, bi bili prisiljeni, zimo preživiti v nar hujšem mrazu brez dela ali saj z neprijetnimi občutlji. Koliko bi terpeli starčki in po boleznih oslavljeni, ko bi v svojem suhem telesu dobrotljive gorkote ognja ne občutili! Kako žalosten bi

bil stan doživčikov in mladih otrok, ko bi jih gorkota ne krepčala in ne jačila! O vi reveži, kterim se vsi udje mraza tresajo, kako radi bi dali iz svojega pičlega zaklada nekoliko grizljejev kruha, da bi si derv pripravili — iz serca vas pomilujem. Vaše nadloge mi stavlajo pred oči novo stran moje sreče, ktere nisim še po nje vrednosti cenil, in me dolžnosti še silniše opominjate, da naj svojega nebeskega očeta tudi za gorkoto ognja zahvalujem.

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

Pervi članek.

(Dalje.)

§. 4. Poedini noriški rodovi.

Poedini rodovi Norika so bili Noričani ¹⁾, ktere Ptolomej kraj Noreje postavlja, in Tauriščani ²⁾, ktere pa Strabon ³⁾ samo za posebno pleme Noričanov ima, in tudi Plini jih ni razložil na tanko, ker pravi: „quondam Taurisci, nunc Norici appellati“, nekdej so se Tauriščani zvali, zdaj Noričani. Mi bomo obsirniše od njih v zgodovinskem pregledu govorili. Tudi celtiški Boji se štejejo med stanovnike Norika ⁴⁾.

Razun teh večjih je mnogo manjih rodicev stanovalo v Noriku, kakor Sevaces, kteri po mojem so bili prebivavci kraj Save — Savci — Posavci; nekteri jih iščejo v okolici turoljskega mesta Švac ⁵⁾. Dalje Alauni ⁶⁾, kterih ime vsi pisatelji izpeljujejo od celtiške besede halen, sol, Salz; ali vendar tudi slovenski jezik ima prav čedno koreniko in ta je hal, lužiški hol, gol, Heide, halda, Bergfutter, Viehfutter, torej Alauni = Holani, Goljani. Glasnik h se pri planincarjih Slovincih še dan današnji na početku redko čuje, na primer: *itro* namesto *hitro*, *očem* namesto *kočem*, *o* = *a* *ača* namest *oča*, *gara* namesto *gora*. Zna tudi biti, da koren tega imena je iskati v sanskritski besedi *halin* ⁷⁾, kar pomeni kopač, in tako bi si razjasnili lastne imena Capatius (kapač) na rimsko-slovenskih kamnih, in to ime bi torej bilo rodoslovno, kakor je ime Paneus, Panamus, Cupitius, Cupitianus, Cupitus, Cupetinus. Vendar ne branim terdoglavno slovenskosti tega v Noriku prebivavšega roda, ker iz točnih virov vem, da so se iz Galie preselivši Celti v severno-zapadnem Noriku naselili ⁸⁾.

Razun teh rodov so še v Noriku stanovali Ambisonti ⁹⁾. Schönleben jih stavlja kraj koroške reke Lissar, drugi kraj Igote. Imenujejo se tudi Ambicilli, nekteri so jih iskali kraj reke Sile (Gail), ali na rimskih popotnih tablah najdemo Silane, kteri so preje Silavci, kakor pa Ambicilli, ktere jaz kraj reke Ziller na Turoljskem iščem.

Razun teh še so stanovali v Noriku Ambidravi ¹⁰⁾ — Pozdravljeni kraj koroške Drave, Serreti in Serapili naj berže kraj štajerske Drave.

(Dalje sledi.)

¹⁾ Ptolomej II. 14. — ²⁾ Plin. III. 24. 27. — ³⁾ Strabon IV. 206. — ⁴⁾ Plini III. 24. 27. — ⁵⁾ Tudi Schönleben je Sevaces kraj Save postavil. — ⁶⁾ Ptolomej II. — ⁷⁾ Eichhoff 139. — ⁸⁾ Med te celtobojške plemena štejem Byruste prebivavce na Turoljskem v okolici rečice Rienz z glavnim mestom Litamum. Lithan, lethan se veli v celtiškem jeziku širok, latus. (Dr. Zeus Gram. Celt. str. 15. 82. 100.) Riguske, ktere Muhar kraj Juna postavlja, z glavnim mestom Bedajom, in Suanetes z mestoma Laciicum in Tergolape (glej Muhar Tab. Nor. Rom.) — ⁹⁾ Muhar Tab. Noric. Rom. — ¹⁰⁾ Dr. Zeus v svoji celtiški slovnici (str. 75.) se trudi besedo Ambi razlagati im, imm, imme, circa, okoli in skoz, imbed, copia, ops; vendar nam korenike od Drave ne pové. Po naših mislih ni ambi nič družega kakor gerško *αμβι* circa. Ambidravi, tedaj okoli